

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Fonetický ústav
Mgr. et Mgr. Martina Černá

Posudek oponenta

na diplomovou práci Martiny Koppové

Longitudinální studie osvojování slabičné struktury v mateřštině

Fonetický výzkum v oblasti osvojování řeči, k němuž se tematicky řadí předkládaná diplomová práce, u nás prošel po ojedinělých počinech z poloviny 20. století poměrně dlouhým obdobím stagnace. Přitom podrobná znalost procesu osvojování řeči je nezbytně nutným základem pro další disciplíny; za všechny jmenujme např. problematiku řečových vad a jejich včasné diagnostiky, která je v současné době stále více aktuální. V tomto světle není pochyb o praktické aplikovatelnosti výstupů takto zaměřeného výzkumu a jeho společenské závažnosti, což lze demonstrovat na příkladu nejen zahraničních, ale v poslední době i českých (např. tým dr. Chládkové) výzkumných aktivit.

Diplomantka se drží tradičního dělení práce na část teoretickou a empirickou, v souladu s dnešními zvyklostmi nechybí abstrakt v českém a anglickém jazyce, klíčová slova, dále seznam použité literatury vyhovující oborovým normám a seznamy obrázků, grafů a tabulek. První tři kapitoly lze považovat za zdařilý úvod do problematiky poskytující solidní zázemí k vlastní výzkumné sondě prezentované v kapitole čtvrté. Diplomantka zde logicky postupuje od obecnějšího ke konkrétnějšímu; souhrn dosavadních teoretických přístupů k osvojování řeči v první kapitole je zdařilým příkladem kompromisu mezi úsporností výkladu a uceleností přehledu. Druhá kapitola je věnovaná slabice, v kapitole třetí se autorka zabývá dosavadními výzkumnými přístupy k osvojování fonotaktiky.

Poznatky prezentované v prvních třech kapitolách autorka vzájemně propojuje, na vhodných místech doplňuje vlastním pozorováním či polemickými komentáři, čímž dostatečně prokazuje schopnost s odbornou literaturou nejen pracovat, ale také se nad ní kriticky zamýšlet.

Ve čtvrté kapitole je prezentována vlastní výzkumná sonda – studie popisující osvojování slabičné struktury u dítěte v období 7 – 27 měsíců věku. V úvodu autorka nejprve diskutuje metodologické aspekty výzkumu dětské řeči obecně a následně zdůvodňuje svoji volbu longitudinálního přístupu založeného na pravidelném pozorování a nahrávání spontánní řečové produkce dítěte v jeho přirozeném prostředí. Longitudinální přístup je nejen časově náročný, ale může narazit i na různá omezení, z nichž některá bohužel neminula ani předkládanou práci. Na tento fakt však autorka na příslušných místech sama poctivě upozorňuje.

Po dostatečně podrobném popisu metody zpracování a značkování dat autorka přechází k jejich hrubé charakteristice, zprostředkovává také celkový obrázek vývoje řeči dítěte ve sledovaném období a porovnává ho s běžně uváděnou periodizací, čímž hezky ilustruje velkou variabilitu časového průběhu jednotlivých fází u různých jedinců. V následujících analýzách opět postupuje od obecnějšího ke konkrétnějšímu, prezentované tendence názorně ilustruje v grafech a mnohdy také ověřuje jejich významnost prostřednictvím statistických výpočtů, což přispívá ke kvalitě práce. Pozitivně hodnotím také autorčino rozhodnutí značkovat data v prvotních analýzách poměrně podrobně i přes to, že některé ze zaznamenaných informací v následných analýzách sama

nevyužila. Připravila tím však půdu pro další případné využití korpusu, což je za situace, kdy podobný korpus pro češtinu chybí (jak autorka sama správně podotýká), obzvláště chvályhodné.

V závěrečné diskuzi diplomantka dodržuje logické členění, svá pozorování komentuje a srovnává s poznatky prezentovanými v teoretických kapitolách. Poctivě také přiznává možná omezení dílčích analýz plynoucí jednak ze zvolené metodologie (jednotné určování slabičných hranic na základě do určité míry arbitrárního rozhodnutí), jednak z povahy (množství) nasbíraných dat.

Drobná výtka se týká místy ne zcela autonomní legendy u prezentovaných grafů a tabulek (např. str. 52, tabulka 4.4, jednotky délky promluvového úseku se dozvídáme pouze z okolního textu). Tam, kde se pracuje s poměrným zastoupením (např. str. 50, tabulka 4.3) by také byl z čtenářského hlediska přívětivější převod na procenta. V oddíle pojednávajícím o stavbě slabiky (str. 31, druhý odstavec) narážíme na chybné tvrzení, že v češtině je slabičná prétura i koda *obligatorní*, tento prohrěšek je však ojedinělý, lze ho tedy snad považovat za formu překlepu.

V práci byly diskutované teorie o míře vrozených předpokladů, resp. vlivu okolí na osvojení si mateřštiny. Pro účely obhajoby bych se autorky ráda zeptala, jaký význam přikládá – mj. na základě vlastní rodičovské zkušenosti – prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a typům interakcí, do nichž s pečujícími osobami vstupuje, a co soudí o vlivu v současné době populární moderní techniky (telefony, tablety) na průběh a kvalitu osvojení.

Závěrem shrnuji, že diplomovou práci Martiny Koppové považuji za zdařilý a podnětný příspěvek k výzkumům v dané oblasti. Konstatuji, že svým obsahem i rozsahem splňuje požadavky kladené na závěrečné práce magisterského studia. Vzhledem k obsahovým kvalitám a faktu, že zmíněné drobné nedostatky nikterak nesnižují hodnotu práce, ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 5. 9. 2019

.....
Mgr. et Mgr. Martina Černá
Fonetický ústav FF UK